

Sygn. akt I CSK 2122/22

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Kowalski

w sprawie z wniosku J. P.
z udziałem W. P.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 października 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w Suwałkach
z dnia 30 lipca 2021 r., sygn. akt I Ca 261/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od J.P. na rzecz W. P. 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Suwałkach z 30 lipca 2021 r. w sprawie z wniosku J. P. z udziałem W. P. o podział majątku wspólnego należy podnieść co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, o przede wszystkim publicznoprawnym celu (postanowienia SN: z 7 października 2020 r., II CSK 670/19; z 24 lutego 2016 r., V CSK 488/15). Sąd Najwyższy jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej

instancji kończącego postępowanie w sprawie. Rolą skargi kasacyjnej nie jest korygowanie wszelkich orzeczeń sądowych zawierających uchybienia, lecz ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i prawa pozytywnego.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący przytoczył przesłankę z art. 398⁹ § 1 punkt 1 i 4 k.p.c., tj. istnienie istotnego zagadnienia w sprawie oraz oczywistą zasadność skargi.

Przedstawienie okoliczności, uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, polega na sformułowaniu samego zagadnienia oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także, na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 marca 2010 r., II UK 363/09 i z 12 marca 2010 r., II UK 400/09).

Skarżący wskazał, że zagadnienie prawne sprowadza się do wyjaśnienia wpływu obciążenia hipotecznego na ustalaną przez Sąd wartość nieruchomości w postępowaniu o podział majątku wspólnego i wzajemne roszczenia między małżonkami z tego tytułu, w odniesieniu do charakteru i funkcji hipoteki. Istnieje potrzeba doprecyzowania niejasnego kryterium „ważnych względów” przyjmowanych w najnowszym orzecznictwie SN (np. uchwała z 28 marca 2019,

III CZP 21/18) jako powodu ustalenia wartości nieruchomości przy podziale majątku byłych małżonków z pominięciem wartości obciążenia hipotecznego zwłaszcza przez odliczanie wartości tego obciążenia przy tzw. „kredytach frankowych”, kiedy wysoce prawdopodobna jest możliwość zmniejszenia obciążenia kredytowego.

Posługiwanie się przez ustawodawcę klauzulami generalnymi pozostawia elastyczność stosowania regulacji w wielości stanów faktycznych. W orzecznictwie ugruntowany jest już pogląd, że w sprawie o podział majątku wspólnego małżonków, obejmującego nieruchomość obciążoną hipoteką zabezpieczającą udzielony małżonkom kredyt bankowy, sąd - przydzielając tę nieruchomość na własność jednego z małżonków - ustala jej wartość, jeżeli nie przemawiają przeciwko temu ważne względy, z pominięciem wartości obciążenia hipotecznego (zob. uchwała SN z 25 lipca 2019 r., III CZP 14/19, OSNC 2021/4/23; postanowienie SN z 11 grudnia 2020 r., V CSK 41/19 i postanowienie SN z 28 października 2020 r., IV CSK 50/19). Okoliczność czy ważne względy przemawiają przeciwko pominięciu wartości obciążenia hipotecznego nieruchomości rozstrzygana jest w praktyce ad casum, z uwzględnieniem okoliczności konkretnego przypadku. Zagadnienie prawne, w rozumieniu w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinno tymczasem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, natomiast nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Skarżący wskazał także na inne zagadnienie prawne wiążące się z koniecznością określenia zakresu działania sądu z urzędu w postępowaniu nieprocesowym podczas stosowania art. 684 k.p.c., przede wszystkim odnośnie do tendencji do uchylania się przez sąd od podejmowania inicjatywy z urzędu poprzez zasłonięcie się faktem braku wskazania przez zainteresowanych danego składnika majątkowego (tutaj: środków zgromadzonych w OFE) mimo nakazu działania sądu z urzędu co obejmuje konieczność zbadania wszelkich składników majątkowych, których istnienie wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

W orzecznictwie nie budzi wątpliwości kompetencja sądu do działania z urzędu wymuszona przedmiotem postępowania i aktywnością uczestników. Zgodnie z art. 567 § 3 k.p.c. w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku, w tym art. 684 k.p.c. Przyjmuje się jednak, iż zgodnie z tym przepisem sąd powinien wprawdzie zwrócić uwagę małżonków na potrzebę wskazania całego majątku podlegającego podziałowi i nie jest on związany wnioskami małżonków co do składu majątku wspólnego, niemniej przepis ten nie stanowi podstawy do prowadzenia przez sąd z urzędu dochodzeń zmierzających do ustalenia, czy i jakie składniki majątku należą jeszcze do majątku wspólnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 1968 r., III CR 97/68, OSNCP 1968, nr 10, poz. 169, z dnia 14 lipca 1983 r., IV CR 282/83, i z dnia 17 maja 2018 r., V CSK 321/17). Wykazywanie w drodze wszelkich dostępnych środków dowodowych, że określony składnik majątkowy stanowi lub stanowił w przeszłości element majątku podlegającego podziałowi, pozostaje zatem zawsze w najlepszym interesie uczestnika postępowania, który twierdzi, że taki stan rzeczy ma miejsce. Ponadto ocena dowodów i dokonywanie ustaleń faktycznych stanowi jednak domenę sądów meriti, podczas gdy postępowanie kasacyjne służy wyłącznie kontroli legalności zaskarżonego orzeczenia przy związaniu jego podstawą faktyczną (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2021 r. IV CSK 562/20).

Skarżący wskazał także na zagadnienie dotyczące zakresu kognicji sądu w postępowaniu działowym, w szczególności rozstrzygnięcie czy orzeczenie sądu obejmuje w takim przypadku jedynie aktywa, czy też sąd uprawniony jest do rozstrzygnięcia również o pasywach. Zagadnienie to było przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. W uchwale z 13 marca 2020 r. (III CZP 64/19, OSNC 2020/12/107) wskazał, że w sprawach o podział majątku wspólnego małżonków po ustaniu ustawowej wspólności majątkowej przedmiotem podziału są tylko aktywa, a wśród nich przede wszystkim prawo własności (współwłasności) rzeczy, użytkowanie wieczyste i prawa rzeczowe ograniczone, a także wierzytelności, inne roszczenia i prawa majątkowe oraz ekspektatywy ich nabycia. Podział nie obejmuje natomiast długów - w każdej postaci - co oznacza, że sąd w zasadzie nie ustala ich

istnienia i wysokości (wartości) ani nie orzeka o ich spłacie. Przyjmuje się też, że długów zaciągniętych przez oboje małżonków nie można rozliczać, gdyż mimo podziału majątku wspólnego dług nadal się utrzymuje, a przerzucenie długu tylko na jednego z małżonków godziłoby w prawa wierzycieli.

Skarżący wskazał, że oczywistej zasadności skargi upatruje w fakcie, naruszenia w sposób oczywisty art. 567 § 3 k.p.c. w zw. z art 684 k.p.c. poprzez ustalenie wartości nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego z pomniejszeniem tej wartości o obciążenie hipoteczne.

Z samej istoty przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wynika, że jednoczesne powołanie ich we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania w odniesieniu do tych samych okoliczności jest obarczone logiczną sprzecznością. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego wyjaśnienia zależy prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzecznicy popełniony przez sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego (postanowienie SN z 7 czerwca 2019 r., I CSK 751/18).

Oparcie wniosku na tej przesłance wymaga przy tym wykazania przez skarżącego niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka (*prima facie*), bez konieczności pogłębionej analizy, sprzeczności wykładni lub zastosowania prawa materialnego lub procesowego z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (m.in. postanowienia SN: z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08).

Skarżący powinien zawrzeć w skardze wyodrębniony wywód prawny wskazujący, w czym przejawia się oczywistość naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 września 2008 roku, I CZ 64/08; z 19 grudnia 2001 roku, IV CZ 200/01 i z 9 czerwca 2008 roku, II UK 37/08). Sąd Okręgowy wskazał jakie to, ocenione przezeń jako ważne, względy przemawiają przeciwko pominięciu wartości obciążenia hipotecznego nieruchomości a przedstawiony przez skarżącego wywód stanowi w rzeczywistości polemikę z rozstrzygnięciem i odzwierciedla jego

stanowisko w sprawie, nie zaś rzeczywiste naruszenia prawa w postaci na tyle rażącej, że prowadzącej do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania znajduje oparcie w treści art. 520 § 3 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. z uwzględnieniem § 4 ust. 1 pkt 8 w zw. z § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265 z późn. zm.).

[as]